ईन्द्रावती राजपत्र

ईन्द्रावती गाउँपालिकाको औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६

गाउँसभाबाट स्वीकृत मिति: २०७६/०३/२५

गाउँसभाबाट स्वीकृत मितिः २०७६/०३/२५

ईन्द्रावती गाउँपालिकाको औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६

प्रस्तावना

ईन्द्रावती गाउँपालिकाको औद्योगिक वातावरणलाई सुविधाजनक, लगानीमैत्री बनाई राष्ट्रिय उत्पादकत्व र रोजगारीका अवसरमा अभिवृद्धि गर्न, गाउँपालिकामा उपलब्ध प्राकृतिक, भौतिक तथा मानवीय स्रोतको अधिकतम उपयोग गरी लघु उद्यम, घरेलु उद्योग तथा साना उद्योग प्रवर्द्धनमा जोड दिँदै औद्योगिक विकासको माध्यमबाट सबल, गतिशील, प्रतिस्पर्धी एवं उत्पादनमुखी अर्थतन्त्र निर्माण गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बाञ्छनीय भएकोले,

संविधानको धारा २२६ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (५) को (घ) मा व्यवस्था भए अनुरुप सोही ऐनको दफा १०२ को उपदफा (१) वमोजिम ईन्द्रावती गाउँसभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः** (१) यस ऐनको नाम " ईन्द्रावती गाउँपालिकाको औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६" रहेको छ ।

(क) यो ऐन गाउँसभाबाट स्वीकृत भए पश्चात लागु हुनेछ ।

(ख) यो ऐन ईन्द्रावती गाउँपालिका क्षेत्रभित्र मात्र लागु हुनेछ ।

२. **परिभाषाः** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) "प्रमुख" भन्नाले गाउँपालिकाको अध्यक्ष सम्झनुपर्छ ।

(ख) "उपप्रमुख" भन्नाले गाउँ कार्यपालिकाको उपाध्यक्ष सम्झनुपर्छ ।

(ग) "कार्यपालिका" भन्नाले गाउँ कार्यपालिका सम्झनुपर्छ ।

(घ) "प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत" भन्नाले गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनुपर्छ ।

(ङ) "गाउँपालिका" भन्नाले ईन्द्रावती गाउँपालिका सम्झनु पर्छ ।

(च) "मन्त्रालय" भन्नाले संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, उद्योग मन्त्रालय वा सो कामको लागि तोकिएको संघको मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्छ ।

(छ) "बिषयगत शाखा" भन्नाले ईन्द्रावती गाउँ कार्यपालिका अन्तरगतको बिषयगत शाखा, उपशाखा, कार्यालय वा इकाईलाई सम्झनुपर्छ ।

(ज) "वडा सचिव" भन्नाले गाउँपालिका वडा कार्यालयको प्रशासकीय प्रमुखको रुपमा कामकाज गर्न तोकिएको वडासचिव सम्झनुपर्छ ।

(झ) "वडा समिति" भन्नाले गाउँपालिकाको वडा समिति सम्झनु पर्छ ।

(ञ) "समिति" भन्नाले गाउँपालिकाको "उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन समिति" सम्झनु पर्दछ ।

(ट) "संयोजक" भन्नाले उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन समितिको संयोजकलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ठ) "सदस्य सचिव" भन्नाले उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन समितिको सदस्य सचिवलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ड) "विभाग" भन्नाले संघीय उद्योग विभाग वा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग सम्झनु पर्छ ।

(ढ) "उद्योग" भन्नाले दफा १२ बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ ।

(ण) "उद्योग दर्ता गर्ने निकाय" भन्नाले गाउँपालिकाकालाई सम्झनु पर्छ ।

(त) "घरेलु उद्योग" भन्नाले दफा १२ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ ।

(थ) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

(द) "लघु उद्यम" भन्नाले दफा १२ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिमका उद्योग सम्झनु पर्छ ।

(ध) "साना उद्योग" भन्नाले दफा १२ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ ।

(न) "स्थिर पूजी" भन्नाले दफा १२ बमोजिमको सम्पत्ति सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद - २

उद्योग दर्ता तथा नियमन सम्बन्धी व्यवस्था

३. **उद्योग दर्ता गराउनुपर्ने:** (१) कसैले यस ऐन बमोजिम दर्ता नगराई उद्योगको स्थापना वा सञ्चालन गर्न वा गराउन हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रचलित औद्योगिक व्यवसाय सम्बन्धी कानून बमोजिम दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका उद्योगले यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता भएको मानिनेछ ।

(३) दर्ता शुल्क तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४. **उद्योग दर्ता गर्न निवेदन दिनुपर्ने:** (१) यस ऐन बमोजिम उद्योग स्थापना गर्न चाहने व्यक्ति/कम्पनीले तोकिए बमोजिमको विवरण र कागजात सहित तोकिएको ढाँचामा उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुराले खिएको भए तापनि लघु उद्यम र घरेलु उद्योगको हकमा त्यस्तो उद्योग सञ्चालन भएको मितिबाट तीन महिनाभित्र उद्योग दर्ता गर्न निवेदन दिन सकिनेछ ।

५. **उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिनुपर्ने:** (१) दफा ४ बमोजिम उद्योग दर्ताका लागि परेको निवेदन जाँचबुझ गर्दा आवश्यक विवरण तथा कागजात पूरा भएको र यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिमको प्रक्रिया पूरा भएको देखिएमा निवेदन परेको एक्काइस दिनभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायले

निवेदनमा माग भए बमोजिमको उद्योग दर्ता गरी तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदकलाई उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिँदा अन्य कुराका अतिरिक्त देहायका विवरणहरु समेत त्यस्तो प्रमाणपत्रमा खुलाउनु पर्नेछ :-

(क) उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र जारी भएको मिति,

(ख) उद्योगले व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नुपर्ने अवधि,

(ग) उद्योगले पालना गर्नुपर्ने शर्तहरु,

(घ) उद्योगले संचालन गर्ने उद्देश्य तथा कार्यहरु,

(ङ) उद्योगको प्रकृति अनुसार तोकिए बमोजिमका अन्य शर्तहरु ।

(३) यस दफा बमोजिम दर्ता भएको उद्योगले उद्योग दर्ता गर्ने निकायले समय समयमा दिएको निर्देशन तथा दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरुको पालना गर्नु पर्नेछ ।

६. **व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेको जानकारी दिनुपर्ने:** (१) यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको उद्योगले उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लेख भएको अवधिभित्र उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नु पर्नेछ र सोको जानकारी उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई गराउनु पर्नेछ ।

(२) कुनै उद्योगले उपदफा (१) बमोजिम उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्न नसकेमा सोको कारण खुलाई उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित अवधि समाप्त हुनुभन्दा कम्तीमा एक महिना अगाडि त्यस्तो अवधि बढाउनका लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोकिए बमोजिम निवेदन दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा र निवेदनमा उल्लिखित कारण मनासिब देखिएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले त्यस्तो उद्योगको सञ्चालन वा व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्ने अवधि तोकिए बमोजिम बढाउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम अवधि बढाउन निवेदन नदिएमा वा उपदफा (१) बमोजिमको अवधि वा उपदफा (३) बमोजिम बढाइएको अवधिभित्र पनि त्यस्तो उद्योगले उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गाउँमा त्यस्तो उद्योगको दर्ता प्रमाणपत्र स्वतः रद्द हुनेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम उद्योगको दर्ता प्रमाणपत्र रद्द भएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको अभिलेखमा रहेको त्यस्तो उद्योगको दर्ता प्रमाणपत्रमा कारण खुलाई रद्द भएको व्यहोरा जनाउनु पर्नेछ र सोको अभिलेख अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।

७. **अनुगमन गर्ने:** (१) उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयले उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरुको पालना गरे गाउँको सम्बन्धमा उद्योगको नियमित अनुगमन गर्न सक्नेछ ।

(२) उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयले उपदफा (१) बमोजिमको अनुगमनको सिलसिलामा सम्बन्धित उद्योगबाट कुनै जानकारी वा विवरण माग गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम कुनै जानकारी वा विवरण माग गरेमा त्यस्तो जानकारी वा विवरण उपलब्ध गराउनु सम्बन्धित उद्योगको कर्तव्य हुनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम प्राप्त भएको जानकारी वा विवरणबाट त्यस्तो उद्योग सञ्चालनमा कुनै किसिमको समस्या भएको देखिएमा सम्बन्धित उद्योगसँग परामर्श गरी उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयले त्यस्तो उद्योगलाई आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

८. **उद्योग स्थानान्तरणको लागि स्वीकृति लिनुपर्ने**: (१) कुनै एक ठाउँमा सञ्चालन गर्ने गरी दर्ता भएको उद्योग कुनै कारणले अन्यत्र स्थानान्तरण गर्नुपर्ने भएमा सोको कारण खुलाई उद्योग दर्ता गर्ने निकायसमक्ष उद्योग स्थानान्तरणका लागि तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ र अनुमती प्राप्त भएपश्चात मात्र उद्योग स्थानान्तरण गर्नुपर्नेछ ।

९. **विवरण उपलब्ध गराउनु पर्ने**: (१) प्रत्येक उद्योगले व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेपछि तोकिए बमोजिमको विवरण प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायसमक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

१०. **उद्योग बन्द गरेमा जानकारी दिनुपर्ने**: यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको उद्योग उद्योगीले कुनै कारणले बन्द गरेमा वा उद्योगको व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार स्थगन गरेमा त्यसरी बन्द वा स्थगन गरेको मितिले सात दिनभित्र त्यसको जानकारी उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई दिनु पर्नेछ ।

११. **उद्योगको दर्ता खारेज गर्न निवेदन दिन सकिने**: (१) कुनै कारणले उद्योग सञ्चालन गर्न नसकिने भएमा त्यस्तो उद्योगको दर्ता खारेजीको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकायसमक्ष तोकिए बमोजिमको कागजात सहित तोकिएको ढाँचामा निवेदन दिन सकिनेछ । तर प्रचलित कानून बमोजिम दामासाहीमा परेको अवस्थामा सोही कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सम्बन्धित उद्योगले आफ्नो दायित्व फरफारख गरेको र उद्योगको दर्ता खारेज गर्न उपयुक्त हुने देखिएमा तोकिए बमोजिम उद्योग दर्ता खारेज गरी सोको जानकारी निवेदकलाई दिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ३

उद्योगको वर्गीकरण

१२. **उद्योगको वर्गीकरण**: (१) यस ऐनको प्रयोजनको लागि उद्योगहरुलाई देहाय बमोजिम वर्गीकरण गरिएको छ :-

(क) लघु उद्यम: देहायको अवस्था भएको उद्योगलाई लघु उद्यम मानिनेछ : -

(१) घर जग्गा बाहेक बढीमा पाँच लाख रुपैयाँसम्मको स्थिर पूँजी रहेको,

(२) उद्यमी स्वयं उद्योगको सञ्चालन र व्यवस्थापनमा संलग्न रहेको,

(३) उद्यमी सहित बढीमा नौ जनासम्म कामदार रहेको,

(४) वार्षिक कारोबार पचास लाख रुपैयाँ भन्दा कम रहेको, र

(५) इन्जिन, उपकरण वा मेसिनको प्रयोग गरेको भएमा इन्जिन, उपकरण वा मेसिनमा खपत हुने विद्युतीय ऊर्जा, इन्धन वा अन्य तेल इन्जिन क्षमता बीस किलोवाट वा सोभन्दा कम रहेको ।

(ख) घरेलु उद्योग: देहायको अवस्था भएको उद्योगलाई घरेलु उद्योग मानिनेछ :-

(१) परम्परागत सीप र प्रविधिमा आधारित,

(२) श्रममूलक र खास सीप वा स्थानीय कच्चा पदार्थ एवं स्थानीय प्रविधि, कला तथा संस्कृतिमा आधारित,

(३) इन्जिन, उपकरण वा मेसिनको प्रयोग गरेको भएमा बढीमा दश किलोवाटसम्मको क्षमताको विद्युतीय ऊर्जा प्रयोग गरेको, र

(४) अनुसूची-१ मा उल्लेख भए बमोजिमका उद्योगहरु ।

(ग) साना उद्योगः लघु उद्यम र घरेलु उद्योग बाहेकको दश करोड रुपैयाँसम्म स्थिर पूँजी भएको उद्योग वा संघीय कानुनले साना उद्योग भनी परिभाषीत गरिएका उद्योगहरु ।

परिच्छेद-४

उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

१३. **उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन समितिः** गाउँ कार्यपालिकाले गाउँक्षेत्रको समग्र उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यको संयोजन गर्न कार्यकालिकाको सदस्यको संयोजकत्वमा बढीमा सात सदस्यीय उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन व्यवस्थापन समिति गठन गर्नेछ ।

१४. **उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारः** (१) यस ऐनमा उल्लिखित अन्य काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त समितिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) औद्योगिक प्रवर्द्धन, लगानीको संरक्षण, अभिवृद्धि तथा औद्योगिकीकरण सम्बन्धी नीतिगत निर्णय गर्ने,

(ख) उद्योग सम्बन्धी कानूनको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा, अड्काउ वा द्विविधा उत्पन्न भएमा त्यसको समाधानको लागि सहजीकरण गर्ने,

(ग) गाउँपालिकाकाको समग्र औद्योगिकीकरण सम्बन्धी नीतिगत, कानूनी, संस्थागत र प्रक्रियागत संरचना एवं कार्य प्रणालीको नियमित समीक्षा गरी त्यसमा आवश्यक सुधार गन गाउँपालिकाका समक्ष सिफारिस गर्ने,

(घ) औद्योगिक प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी नीतिगत निर्णय गर्ने,

(ङ) यस ऐन तथा प्रचलित कानून बमोजिम उद्योगले पाउने सेवा, सुविधा तथा सहुलियत उद्योगहरुलाई दिलाउन कुनै कठिनाई आइपरेमा सोको निराकरण गर्ने,

(च) उद्योगीको गुनासो सुनुवाई गरी समस्या समाधान गर्ने वा गराउने तथा सम्बन्धित निकायलाई मार्गदर्शन गर्ने ।

१५. **छुट, सुविधा वा सहुलियतको प्रत्याभूतिः** (१) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका उद्योगलाई यस ऐन र प्रचलित कानून बमोजिम प्रदान गरिएको छुट, सुविधा वा सहुलियतलाई सीमित गर्ने गरी कुनै व्यवस्था गरिने छैन ।

परिच्छेद-५

सजाय र पुनरावेदन सम्बन्धी व्यवस्था

१६. **सजाय सम्बन्धी व्यवस्था**: (१) कसैले यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गराई वा नगराई उद्योग स्थापना वा सञ्चालन गरे वा नगरेको सम्बन्धमा गाउँपालिकाको कार्यालयले तोकिए बमोजिम आवश्यक अनुगमन, छानबिन वा निरीक्षण गर्दा यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गराई उद्योग स्थापना वा सञ्चालन गरेको पाइएमा गाउँपालिकाका कार्यालयले त्यस्तो उद्योग स्थापना वा सञ्चालन गर्ने व्यक्ति तथा सोसँग सम्बन्धित विवरण सहितको प्रतिवेदन तयार गरी त्यस्तो व्यक्तिलाई यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गराई सञ्चालनमा ल्याउन र सोको प्रमाण पेश गर्न बढीमा एक महिनाको समय दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समयावधिभित्र उद्योग दर्ता नगर्ने व्यक्तिलाई गाउँपालिकाका कार्यालयले देहायको कारबाही गर्न सक्नेछ :-

(क) त्यस्तो व्यक्तिले स्थापना वा सञ्चालन गरे को उद्योग बन्द गर्न आदेश दिने,

(ख) उद्योगको स्तर यकिन गरी सोको आधारमा लघु उद्यमस्तरको भए दशहजार देखि पच्चीस हजार रुपैंयाँ सम्म, घरेलु तथा साना उद्योगको स्तर भए पच्चीस हजार देखि एक लाख रुपैंयाँसम्म, जरिबाना गर्ने ।

(३) दफा ९ बमोजिम तोकिएको विवरण तोकिएको अवधिभित्र उपलब्ध नगराएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले प्रत्येक आर्थिक वर्षको लागि देहायका उद्योगलाई देहायको जरिबाना गर्न सक्नेछ :-

(क) लघु उद्यमलाई पाँच हजार रुपैयाँको दरले,

(ख) घरेलु उद्योगलाई दश हजार रुपैयाँको दरले,

(ग) साना उद्योगलाई बीस हजार रुपैयाँको दरले,

(४) यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गर्ने निकायले समय-समयमा दिएको निर्देशन तथा उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरुको पालना नगरेमा देहायको उद्योगलाई देहाय बमोजिमको जरिबाना गर्न सक्नेछ :-

(१) लघु उद्यमको हकमा पच्चीस हजार देखि एक लाख रुपैंयाँसम्म,

(२) घरेलु तथा साना उद्योगको हकमा दुई लाख देखि पाँच लाख रुपैंयाँसम्म,

(५) यस दफा बमोजिम सजाय गर्नुभन्दा अघि सजाय गने अधिकारप्राप्त अधिकारीले सम्बन्धित उद्योग वा व्यक्तिलाई आफ्नो सफाई तथा सवुत पेश गर्न पन्ध्र दिनको समय दिनुपर्नेछ ।

१७. **पुनरावेदन सम्बन्धी व्यवस्था**: दफा १६ बमोजिमको सजायको आदेश उपर चित्त नबुझेमा सजायको जानकारी पाएको मितिले पैंतीस दिनभित्र त्यस्तो उद्योग वा व्यक्तिले सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ ।

परिच्छेद -६

विविध

१८. **नियम बनाउने अधिकारः** यस ऐनलाई कार्यान्वयन गर्न गाउँ कार्यपालिकाकाले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।

१९. **निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्नेः** गाउँपालिकाका कार्यालयले उद्योगको दर्ता, नियमन सम्बन्धी काम कारबाहीलाई सरल बनाउन आवश्यकता अनुसार निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची-१

(दफा ७ संग सम्बन्धित)

अनुमति लिनु पर्ने उधोगहरु

१. विस्फोटक पदार्थ वा हातहतियार, गोलीगठ्ठा उत्पादन गर्ने उधोग,

२. सुरक्षात्मक छपाई (सेक्युरिटी प्रिन्टिंग) मुद्रा तथा सिक्का उधोग,

३. चुरोट, बिँडी, खैनी, सिंगार तथा सुर्तिजन्य मुख्य कच्चा पदारथ हुने वस्तु एबम विध्धुतिय चुरोट उत्पादन गर्ने उधोग,

४. बियर तथा मदिरा उत्पादन गर्ने उधोग,

५. ढुंगा गिट्टी, बालुवा उत्खनन्, प्रशोर्धन गर्ने मझौला तथा ठूला उद्योग,

६. रेडीयो सञ्चार उपकरण उत्पादन गर्ने उधोग,

७. बहुमूल्य खनिज उत्खनन्, पेट्रोलियम पदार्थ उत्खनन् जस्ता उधोग,

८ लिक्यिफाइड पेट्रोलियम ग्याँस (एल पी जी) रिफिलिंग गर्ने उधोग,

९. प्रचलित कानून बमोजीम अनुमति लिनुपर्ने अन्य उधोग,

अनुसूची-२

(दफा १५ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) संग सम्बन्धित)

घरेलु उधोगहरु

१. ह्याण्ड लूम, पेडल लूम, सेमी–अटोमेटिक लूम, कपडा वार्पिंग, परम्परागत प्रबिधिबाट गरिने रङगाइ , छपाई, सिलाई (तयारी पोशाक बाहेक) र बुनाई,

२. ऊन र रेशममा आधारित हाते बुनाईका राडी, पाखी, गलैंचा, प

पश्मिना, पोशाक, हातेकागज र सोमा आधारित वस्तु, ३. परम्परागत कलामा आधारित वस्तु,

४. परम्परागत मूर्तिकला,

५. तामा, पित्तल, ढलौट, कांस र जर्मन सिल्भर जस्ता धातुबाट हस्तनिर्मित भाडावर्तन तथा हस्तकलाका सामान,

६. फलामबाट बनेका हस्तनिर्मित भाँडावर्तन तथा घरयासी प्रयोग चक्कु, चुलेसी, खुकुरी, हँसिया , कुटो, कोदालो जस्ता परम्परागत औजारहरु,

७. सुन चांदीबाट हस्तनिर्मित गरगहना, वस्तु, भाँडा वर्तनहरु बहुमूल्य, अर्ध-बहुमूल्य तथा साधारण पत्थर जडान भएका समेत),

८. स्वदेशमा उपलब्ध किमती अर्ध किमती तथा सार्धारण पत्थर कटाई उधोग, ग्रामीण ट्यानिंग छालाबाट हस्त निर्मित वस्तुहरु,

९. जुट, सवाइ, घाँस, चोया, बाबियो, सुती धागो , अल्लो आदि प्राकृतिक रेशामा आधारित उधोग,

१० पत्थरकला (ढुंगा कुंदी बनाईएका सामानहरु),

११. पौभा थाङ्का चित्र र अन्य परम्परागत चित्रकला,

१२. मुकुण्डो (मास्क) तथा परम्परागत संस्कृतिक दर्साउने पुतली र खेलौना,

१३. परम्परागत संस्कृति, बाजागाजा र कला दर्साउने विभिन्न प्रकारका हस्तकलाका वस्तु,

१४. काठ, हाड, सिङ् तथा माटो, चट्टान र खनीजका कलात्मक वस्तुहरु, सेरामिक्स तथा माटाका भाडाकुडा,

१५. हातले छाप्ने ईटा उधोग ।

अनुसूची-३

(दफा १५ को उपदफा (२) को खण्ड (क) संग सम्बन्धित)

उर्जामूलक उधोग

१. जलस्रोत, वायु, सौर्यशक्ति, कोइला, प्राकृतिक तेल र ईन्धन वा ग्यास, वायोग्यास वा अन्य स्रोतहरुबाट ऊर्ज़ा उत्पादन गर्ने उधोग, त्यस्तो उर्जा उत्पादन गर्न प्रयोग गरिने मेशिन /उपकरण निर्माण गर्ने उधोग,

२. बिध्धुत प्रसारण लाईन,

३. बिध्धुत बितरण प्रणाली ।

अनुसूची-४

(दफा १५ को उपदफा (२) को खण्ड (ग) सँग सम्बन्धित)

कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उधोग,

१. फलफूल खेती वा फलफूल प्रशोधन,

२. खाद्यवस्तु प्रशोधन,

३. पशुपालन, पंक्षिपालन (अस्ट्रिच समेत), पशुपंक्षि प्रजनन र मासु उत्पादन तथा प्रशोर्धन,

४. दूध उधोग (दूधका पररिकार उत्पादन समेत),

५. मत्स्यपालन, माछाभुरा उत्पादन, प्रशोधन एवं प्याकेजिंग,

६. रेशम खेती तथा रेशम प्रशोधन,

७. चिया बगान, चिया प्रशोधन,

८. कफी खेती, कफी प्रशोधन,

९. जडीबुटी खेती, जडीबुटी प्रशोधन,

१०. तरकारी बीउबिजन उत्पादन,

११. तरकारी खेती, तरकारी प्रशोधन,

१२. हरित गृह स्थापना र सञ्चालन,

१३. मौरीपालन (मौरी प्रजनन, मह उत्पादन र प्रशोधन),

१४. पुष्प खेती, पुष्प् प्रशोधन (माला बनाउने, सजावट गर्ने, गुच्छा बनाउने र बीउ बिजन उत्पादन समेत),

१५. नर्सरी व्यवसाय,

१६. रबर खेती, रबरको प्राराम्भिक प्रशोधन र सञ्चालन,

१७. शीत भण्डार, कृषि बजार,

१८. सामुदायीक, कबुलियतय, साझेदारी र नीजी वनको स्थापना र व्यवस्थापन,

१९. नगदेबालिको व्यबसायिक खेती तथा प्रशोधन (जस्तै: ऊखु, कपास, सनपाट, सजिवन, स्वीट सरघम, स्टेभिया रेवौडीएन, सुर्ती, जुट, अलैंची, अदुवा, केशर, तेलहन र यस्तै मसलावाली, दलहन आदि),

२०. वेत, बाँस खेती र वेत बाँसजन्य उत्पादनहरु,

२१. वनस्पति उद्यान स्थापना र व्यवस्थापन,

२२. वनस्पति प्रजनन व्यवसाय (टिस्यु कल्चर समेत),

२३. बीउबिजन प्रशोधन,

२४. अन्य गैर काष्टजन्य वन पैदावारमा आधारित ।

अनुसूची-५

(दफा १५ को उपदफा (२) को खण्ड (ङ) संग सम्बन्धित)

निर्माण उधोग

१. सडक, पुल, सुरुंग,

२. रोपवे, रेलवे, ट्राम, ट्रलिबस, केबुल कार, मोनोरेल र स्लाईगड□कार,

३. हवाई धावन मार्ग/ विमानस्थल,

४. औद्योगिक संरचना एवं पूर्वाधार कम्प्लेक्स,

५. सभा सम्मेलन केन्द्र,

६. ढल तथा ढल निकास,

७. खानेपानी आपूर्ति तथा वितरण,

८. सिचाई पूर्वाधार,

९. खेलकुद गृह, रंगशाला,

१०. सवारी पार्किंग स्थल, पार्किंग गृह,

११. निर्यात प्रशोर्धन केन्द्र,

१२. बिशेष आर्थिक क्षेत्र,

१३. कार्गो कम्प्लेक्स,

१४. दुषित पानी प्रशोधन केन्द्र,

१५. टेलिफोन टावर, अप्टिकल फाईभर नेटवर्क, भू-उपग्रह, भू-उपग्रह प्रसारण केन्द्र,

१६. घर तथा आवास भवन,

१७. फिल्म सिटि निर्माण, फिल्म स्टुडियो निर्माण

१८.व्यापारिक कम्प्लेक्स ।

अनुसूची-६

(दफा १५ को उपदफा (२) को खण्ड (च) संग सम्बन्धित)

पर्यटन उधोग

१. पर्यटक आवास, मोटेल, होटेल, रिसोर्ट तथा रेष्टुरा,

२. ट्राभल एजेन्सी, टुर अप्रेटर, हिलिंग सेन्टर, क्यासिनो, मसाज स्पा,

३. साहसिक पर्यटन : स्किइंग , ग्लाइडिन्ग, वाटर र्याफ्टिंग, हट एयर व्यालुनिंग, क्यानोनिङ, प्यारा सेलिंग , घोडचढी, हातीचढी, बन्जि जम्पिंग , हिमाल आरोहरण र अवलोकन,

४. गल्फ कोर्स, पोलो, पोनी ट्रेकिंग , पदयात्रा,

५. ग्रामीण पर्यटन, होम स्टे तथा पर्यावरणीय पर्यटन,

६.सांस्कृतिक, धार्मिक, सभा सम्मेलन तथा खेलकुद पर्यटन,

७. मनोरञ्जन पार्क,

८.बन्यजन्तु आरक्ष,

९. माउन्टेन फ्लाइट सञ्चालन ।

अनुसूची-७

(दफा १५ को उपदफा (२) को खण्ड (छ) संग सम्बन्धित)

सूचना, प्रसारण तथा सञ्चार प्रविधिमा आधारित उद्योग

खण्ड (क)

सूचना तथा संचार प्रबिधि उधोग

(१) टेक्नोलोजी पार्क,

(२) आई.टि. पार्क,

(३) वायोटेक पार्क,

(४) सफ्टवेयर विकास,

(५) कम्प्यूटर तथा सम्बन्धित सेवाहरु,

(६) तथ्याङ्क प्रशोधन,

(७) साइबर क्याफे,

(८) डिजिटल म्यापिंग,

(९) विजिनेस प्रोसेस आउटसेटिंग,

(१०) डाटा माइनिंग , क्लाउड कम्प्युटिंग ।

खण्ड (ख)

सूचना संचार प्रबिधिमा आधारित उधोग

(१) इन्टरनेट,

(२) टेलिफोन, मोवाईल फोन, मोवाईल स्याटलाइट फोन,

(३) टेलिपोर्ट सेवा,

(४) भू- उपग्रह (स्याटलाइट) स्थापना एवं सञ्चालन, भू-उपग्रह प्रसारकेन्द्र स्थापना, भिस्याट,

(५) ब्रोडव्याण्डपूर्बाधार, टेलिकम टावर, अप्टिकल नेटवर्क, स्याटलाइट नेटवर्क,

खण्ड (ग)

सूचना, प्रसारण प्रविधिमा आधारित उधोग

(१) एफ.एम. रडियो, डिजिटल रेडियो सेवा,

(२) डिजिटल भू-सतही टेलिभिजन, स्याटलार्ट टेगलगिजन, केबुल टेलिभिजन,

(३)आईपिटिभि, अनलाइन सेवा,

(४) डिजिटल केबुल टि.भि. नेटवर्क, डाइरेक्ट-टू-होम स्याटलाइट सेवा, एम.एम.डी.एस नेटवर्क,

(५) रेकड़िंग स्टुडियो, प्रसारण स्टुडियो,

(६) प्रिन्ट मिडिया उधोग, अडियो भिजुअल सामाग्री उत्पादन उधोग, बिज्ञापन निर्माण उधोग

(७) सिनेमा उत्पादन, सिनेमाहल, मल्टिप्लेक्स सिनेमा हल, फिल्म सिटि निर्माण, फिल्म स्टुडियो निर्माण ।,

अनुसूची-८

(दफा १५ को उपदफा (२) को खण्ड (ज) संग सम्बन्धित)

सेवामूलक उधोग

१.यान्त्रिक कार्यशाला (वर्कसप),

२.छापाखाना तथा छपाई सम्बन्ध्धी सेवा,

३.पेशागत अनुसन्धान तथा विकास, ब्यबस्थापन, ईन्जिनियरिंग तथा डिजाईन, कानूनी, लेखा, लेखापरिक्षण, शिक्षण, प्रशिक्षण,शैक्षिक तथा प्राबिधिक परामर्श सेवाहरु,

४. जिनिंग तथा बेलिंग व्यवसाय,

५. प्रदशनी सेवा,

६. सांस्कृतिक तथा मनोरञ्जनात्मक व्यवसाय,

७. निर्माण व्यवसाय,

८. सार्बजनीक यातायात व्यवसाय,

९. फोटोग्राफी,

१०. अस्पताल,

११. नरसिंग होम,

१२. शिक्षण तथा प्रशिक्षण संस्था,

१३. पुस्तकालय, अगिलेखालय तथा संग्रहालय सेवा,

१४. प्रयोगशाला,

१५. हवाई यातायात सेवा,

१६. खेलकूद सेवा,

१७. शीत भण्डार सञ्चालन (गैह्र कृषिजन्य),

१८. हाउस वायारिंग ईर्लेक्ट्रीकल फिटिंग र मर्मत,

१९. फोहोरमैला संकलन तथा सरसफाई, फोहरमैला पुनःप्रशोधन,

२०. घर जग्गा खरिद गरी भूमी बिकास गरि बिक्रि गर्ने व्यवसाय,

२१. निर्माण सम्बन्धि भारि उपकरण (हेभि ईक्वीपमेण्ट) भाडा, मर्मत तथा सञ्चालन,

२२. पशु चिकित्सा सेवा,

२३. व्याट्री रिचार्जिंग,

२४. स्वास्थ्य परीक्षण (एक्स-रे, सिटि स्क्यान, एम.आर.आई , अल्ट्रासाउन्ड जस्ता सेवाहरु) तथा स्वास्थ्य परीक्षण प्रयोगशाला,

२५. निर्माण भइसकेका पूर्वाधारहरुको संचालन गर्ने (जस्तैः सभा सम्मेलन भवन, खानेपानी आपूर्ति, ईन्धन तथा ईन्धनजन्य ग्यास आपूर्ति सम्बन्धि पाइप लाइन, गोदामघर तथा भण्डारण,विमानस्थल, बसपार्क, रंगशाला,स्पोर्ट्सकम्प्लेक्स, रोपवे, सडक, सिचाई, बिधुत प्रशारण, बिधुत गृह, रेलवे सेवा, कार्गो कम्प्लेक्स, इन्ल्याण्ड क्लिरेन्स डिपो (आई.सी. डी.) आदि सेवा सञ्चालन गर्ने) व्यवसायहरु,

२६. खाधान्न कुटानी, पिसानी, पेलानी र प्याकिंग गर्ने कार्य,

२७. कपडा तथा धागो रंगाई, साईजिंग र कपडा छपाई (कपडा बुन्ने उधोगले आफ्नो प्रयोजनको लागि गरेकोमा बाहेक),

२८. कार्गो व्यवसाय,

२९. प्याकेजिंग , रिफिलिंग सेवा (एल.पी.जी. ग्यांस रिफिलिंग र सवारी ग्यांस रिफिलिंग गर्ने स्टेशन समेत),

३०. कुरियर सेवा,

३१. ड्राइक्लिनिंग व्यवसाय,
३२. व्यूटी पार्लर,
३३. आन्तरिक् सजावट (इन्टेरियर डेकोरेशन),
३४. सुरक्षा सेवा प्रदान गर्ने व्यवसाय,
३५. प्रकाशन सेवा,
३६. विज्ञापन सेवा,
३७. बिज्ञापन सामग्री तयार गर्ने सेवा,

३८. समाचार सम्प्रेषण सेवा,
३९. टेलिभिजनबाट प्रसारण गर्न बनाईएका कार्यक्रम र डकुमेन्ट्री टेलीफिल्म उत्पादन तथा प्रसारण,
४०. स्वाइल टेस्टिंग सेवा,
४१. स्वास्थ्य (हेल्थ) क्लव,
४२. पानी ढुवानी तथा वितरण सेवा,
४३. जुलोजिकल पार्क सञ्चालन,
४४.जीयोलोजिकल पार्क सञ्चालन,
४५. व्यवसाय सम्वर्दन सेवा (बिजनेस ईन्क्युवेसन सर्भिस),
४६. व्यापारिक कम्प्लेक्स सञ्चालन,
४७. वैदेशिक रोजिार सेवा
४८. वायोटेक पार्क ,
४९. सिनेमा हल,
५०. मल्टिप्लेक्स थियटर,
५१. सिलाई बुनाई,
५२. बिधुत सर्वेक्षण
५३. खनिज अध्ययन तथा अनुसन्न्धान,
५४. अनुसन्न्धान तथा विकास सेवा ।

अनुसूची-९

(दफा १७ संग सम्बन्धित)

राष्ट्रिय प्राथामिकता प्राप्त उधोग

१. घरेलु उधोग,

२. उर्जामूलक उधोग,

३. कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उधोग,

४. निर्माण उधोग,

५. निर्यातमूलक उधोग,

६. पुर्बाधार सहितको साहसिक पर्यटन, ग्रामीण पर्यटन, पर्यावरणीय पर्यटन, गल्फ कोर्स, पोलो, पोनी ट्रेकिङ, पदयात्रा पर्यटन, वाटर र्याफ्टिंग, सभा सम्मेलन, खेलकुद पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, सांस्कृतिक पर्यटन, मनोरञ्जन पार्क तथा सञ्चालन, बन्यजन्तु आरक्षण,

७. खनिज उधोग, पेट्रोलियम तथा प्राकृतिक ग्यास तथा इन्धन अन्बेषन तथा उत्पादन,

८. स्वदेशी चुनढुंगा प्रयोग गरी क्लिंगकर तथा सिमेन्ट उत्पादन गर्ने उधोग, पल्प तथा कागज, चिनी, रासायानिक मल (मिश्रनबाहेक), प्रांगारिक मल, फुटवेयर, धागो उत्पादन सम्बन्ध्धी, पशुपालन, माछा पालन, कुखुरा पालन र मौरी पालन सम्बन्ध्धी, पुष्प खेती (Floriculture), धूलो दुध, औषधि उत्पादन, फोहोरमैला तथा खेर गएको वस्तुको प्रशोर्धन, ईन्धन बचत गर्ने उपकरण उत्पादन गर्ने उधोग, प्रदूषण कम गर्ने उपकरण उत्पादन गर्ने उधोग र अपाङ्गहरुले प्रयोग गर्ने साधन तथा उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग, कृषि यन्त्र उपकरण तथा औद्योगिक मेसेनरी बनाउने उद्योग, विद्युतबाट चल्ने सवारी साधनहरु उत्पादन गर्ने उद्योग, सर्पदंशको औषधी बनाउने उद्योग ।

९. काठमाडौं उपत्यका, पोखरा महानगरपालिका र तराई क्षेत्रका उपमहानगरपालिका तथा नगरपालिका क्षेत्र बाहिर स्थापना हुने अस्पताल, नर्शिंगहोम, पशु अस्पताल एवं चिकित्सालय, स्वास्थ्य परीक्षण सेवा, स्वास्थ्य प्रयोगशाला, जैविक अनुसन्ध्धानशाला र शिक्षण एवं प्रशिक्षण संस्थाहरु ।

अनुसूची-१०

(दफा २२ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) र (घ) संग सम्बन्धित)

(क) अति अविकसित क्षेत्र

१. बाजुरा

२. जाजरकोट

३. डोल्पा

४. हुम्ला

५. जुम्ला

६. कालीकोट

७. दार्चुला

८ अछाम

९. बझाङ्ग

१०. मुगु

११. पश्चिम रुकुम

१२. पूर्वी रुकुम

१३. दैलेख

१४. तेह्रथुम

१५. खोटाङ्ग

१६. संखुवासभा

१७. मनाङ्ग

१८. मुस्ताङ्ग

१९.सोलुखुम्वु

२०. ओखलढुङ्गा

(ख) अविकसित क्षेत्र

१. बैतडी

२. डडेलधुरा

३. म्याग्दी

४. भोजपुर

५. पाँचथर

६. प्यूठान

७. बाग्लुङ्ग

८. रसुवा

९. सिन्धुपाल्चोक

१०. रामेछाप

११. सल्यान

१२. रोल्पा

१३. डोटी

१४. ताल्लेजुङ्ग

(ग) कम बिकसित क्षेत्र

१. कैलाली
२. बर्दिया
३. कञ्चनपुर
४. पाल्पा
५. लमजुङ
६. गोरखा
७. अर्घाखाँची
८. धनकुटा
९. सुर्खेत
१०.दांग
११.स्यांग्जा
१२. तनहु
१३. उदयपुर
१४. नुवाकोट
१५. धादिंग
१६. काभ्रेपलाञ्चोक
१७. कपिलवस्तु
१८. सिरहा
१९. रौतहट
२०. सप्तरी
२१. सर्लाही
२२. महोत्तरी
२३. इलाम
२४. पर्वत
२५. सिन्धुली
२६. दोलखा
२७.गुल्मी